

Kuopion kaupunki
Kaupunginhallitus
kirjaamo(at)Kuopio.fi

Valvonta-asia: Puheterapiapalveluihin hoitoon pääsy Kuopion kaupungissa

Itä-Suomen aluehallintovirastoon on tullut useita yhteydenottoja ja kanteluita Kuopion kaupungin puheterapiapalveluihin liittyen. Yhteydenottojen mukaan Kuopion kaupungilla on vakava resurssipula puheterapeuttien osalta. Se ei pysty tarjoamaan puheterapeutin palveluja niitä tarvitseville. Toteutumatta jää hoitotakuu, hoidonporrastus ja perusterveydenhuollon vastuulle kuuluva kuntoutuksen toteuttaminen.

Aluehallintovirasto otti asian käsiteltäväksi valvonta-asiana.

Asian selvittäminen

Asian ratkaisu perustuu epäkohtailmoituksen lisäksi seuraavaan selvitykseen:

- Kuopion kaupungin 26.2.2020 päivätyn selvityksen antoi va. terveysjohtaja Pertti Lipponen. Selvityksen liitteenä oli vs. terveydenhoidon palvelujen päällikkö Sanna Niinimäen, lastenlääkäri Hertta Ollikaisen, palveluesimies Margit Lappalaisen ja ts. palveluesimies Tiina Kangasahon puolesta ts. palveluesimies Maiju Tirrin 21.2.2020 allekirjoittama selvitys. Selvitys saapui Itä-Suomen aluehallintovirastoon 27.2.2020.

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

Postiosoite: PL 2, 13035 AVI | Käyntiosoite: Raatihuoneenkatu 5, Mikkeli

puh. 0295 016 800
kirjaamo.ita@avi.fi
www.avi.fi

Kuopion toimipaikka
Piispankatu 1

Joensuun toimipaikka
Torikatu 36 C

Kuuleminen

Aluehallintovirastossa oli 27.2.2020 saapuneen Kuopion kaupungin selvityksen perusteella harkittavana, että Kuopion kaupungille annettaisiin hallinnollisena ohjauksena huomautus vastaisen toiminnan varalle puheterapeuttipalvelujen järjestämisessä. Aluehallintovirasto on varannut 3.12.2020 päivätyllä kirjeellä Kuopion kaupungille tilaisuuden tulla kuulluksi ennen valvonta-asian ratkaisua.

Kuopion kaupunki on antanut valvonta-asiaan 5.1.2021 päivätyn selityksen, jonka antoi apulaiskaupunginjohtaja Jari Saarinen. Selvityksen liitteenä oli terveysjohtaja Pertti Lipposen, terveydenhuollon palvelupäällikkö Hanna-Mari Tannisen, palveluesimies Margit Lappalaisen ja ts. palveluesimies Tiina Kangasahon 5.1.2021 allekirjoittama selvitys. Selvitys saapui Itä-Suomen aluehallintovirastoon 11.1.2021.

Ratkaisu

Aluehallintovirasto esittää jäljempänä asian johdosta todetut näkemyksensä.

Ratkaisun perustelut

1 Puheterapiapalvelujen järjestäminen

1.1 Hoitamalla puheterapiapalvelut itse

Sovellettavat oikeusohjeet

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 4 §:n 1 momentin mukaan kunnan on osoitettava riittävästi voimavaroja kunnan peruspalvelujen valtiosuuden perusteena olevaan terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä terveydenhuollon palveluihin. Terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä varten kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän käytettävissä on oltava riittävästi terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Saman

pykälän 3 momentin mukaan kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän terveydenhuollosta vastaavan henkilöstön rakenteen ja määrän on vastattava alueen väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen sekä terveydenhuollon palvelujen tarvetta.

Asian arviointi

Saadun selvityksen ja selityksen mukaan Kuopion kaupungilla on 10 puheterapeutin virkaa. Niistä joulukuussa 2020 oli täytettynä 5, joka on yksi lisää verrattuna helmikuuhun 2020. Viroista asiakastyössä oli joulukuussa 2020 3,6 henkilötyövuotta. Määrän kaupunki ilmoitti nousevan maaliskuussa 2021 4,2 henkilötyövuoteen perhevapailta paluun vuoksi. Syksyn 2020 aikana puheterapiatiimissä on ollut kaksi työsuhteessa olevaa puheterapeuttiharjoittelija 17.8-17.12.2020. Tammikuussa 2021 aloitti selityksen mukaan uusi puheterapeuttiharjoittelija (4 kk). Selityksessä 2021 kerrotaan, että Kuopion kaupunki on palkannut puheterapiatiimiin lähihoitajan, tarjonnut koulutusmahdollisuuksia ja rekrytointilisän puheterapeuteille ja 5 % lisävastuupalkkion tiimivastaavalle, panostanut rekrytointiin ja sen kehittämiseen, palkannut puheterapiaharjoittelijoita ja tukenut puheterapeuttikoulutuksen käynnistämistä Itä-Suomen yliopistossa.

Aluehallintovirasto toteaa saatujen selvityksen ja selityksen perusteella, että Kuopion kaupunki on tehnyt toimenpiteitä, jotta puheterapian resursseja on saatu lisättyä. Toimenpiteet eivät kuitenkaan ole olleet riittäviä.

Itä-Suomen aluehallintovirasto kiinnittää Kuopion kaupungin huomiota vastaisen toiminnan varalle siihen, että sillä on riittävästi terveydenhuollon ammattihenkilöitä tarjoamaan puheterapiapalveluja kuntalaisille heidän tarpeidensa mukaisesti.

Aluehallintovirasto seuraa tilannetta ja tulee keväällä 2022 pyytämään selvityksen, miten puheterapiaresurssi on toteutunut.

1.2 Hankkimalla palvelut muilta palveluntuottajilta

Sovellettavat oikeusohjeet

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain (STVOL, 733/1992) 4 §:n mukaan kunta voi järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon alaan kuuluvat tehtävät:

- 1) hoitamalla toiminnan itse;
- 2) sopimuksin yhdessä muun kunnan tai muiden kuntien kanssa;
- 3) olemalla jäsenenä toimintaa hoitavassa kuntayhtymässä;
- 4) hankkimalla palveluja valtiolta, toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muulta julkiselta taikka yksityiseltä palvelujen tuottajalta; taikka
- 5) antamalla palvelunkäyttäjälle palvelusetelin, jolla kunta sitoutuu maksamaan palvelun käyttäjän kunnan hyväksymältä yksityiseltä palvelujen tuottajalta hankkimat palvelut kunnan päätöksellä asetettuun setelin arvoon asti.

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 54 §:n mukaan, jos kunta tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymä ei voi itse antaa hoitoa 51–53 §:ien mukaisissa enimmäisajoissa, on sen järjestettävä hoito hankkimalla se muilta palveluntuottajilta.

Asian arviointi

Kuopion kaupungin 27.2.2020 antaman selvityksen mukaan ostopalveluina käytetään kaikki puheterapia mitä on saatavilla: puheterapia (sis. äännehäiriöiset), lääkinnällinen kuntoutus sekä arvio. Aikuisten puheterapia tuotetaan lähes kokonaan ostopalveluna. Ostopalveluna kaupunki tarjoaa myös Äännekoulun nettiterapiaa.

Kuopion kaupunki ilmoitti 5.1.2021 selityksessä ostopalveluina käytettävän kaikki puheterapia mitä on saatavilla Kuopion alueella; puheterapia (sis. äännehäiriöiset), osa arvioinneista (kehitysvammaiset lapset ja nuoret) ja ohjauksesta (kehitysvammaisten vauvojen vanhemmat). Aikuisten puheterapia tuotetaan lähes kokonaan ostopalveluna (aikuisneurologiset asiakkaat).

Aluehallintovirasto toteaa saatujen selvityksen ja selityksen perusteella, että Kuopion kaupunki on oman palvelutuotannon lisäksi ostanut kaupungin alueella kaiken mahdollisen puheterapian ostopalveluna.

Itä-Suomen aluehallintovirasto ohjaa Kuopion kaupunkia arvioimaan eri vaihtoehtoja, joita sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain 4 § mahdollistaa terveydenhuollon alaan kuuluvien tehtävien järjestämiseksi.

2 Puheterapiapalvelujen tarjoaminen niille, joilla on todettu hoidon tarve

Sovellettavat oikeusohjeet

Perustuslain (731/1999) 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä.

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 24 §:n mukaan kunnan on järjestettävä alueensa asukkaiden sairaanhoitopalvelut, joihin sisältyy muun muassa 1 momentin 1-kohdan mukainen tarpeellinen lääkinnällinen kuntoutus. Saman pykälän 2 momentin mukaan sairaanhoito on toteutettava potilaan lääketieteellisen tai hammaslääketieteellisen tarpeen mukaisesti.

Saman lain 29 §:n 2 momentin mukaan kunnan on järjestettävä potilaan sairaanhoitoon liittyvä lääkinällinen kuntoutus, johon kuuluu muun muassa 2-kohdan mukainen potilaan kuntoutustarpeen arviointi sekä 4-kohdan mukainen toimintakyvyn parantamiseen ja ylläpitämiseen tähtäävät terapiat.

Asian arviointi

Kuopion kaupungin 27.2.2020 selvityksen ja 5.1.2021 selityksen mukaan kaupunki tarjoaa kaikille puheterapiapalveluita tarvitseville lapsille ja nuorille arviokäynnin puheterapeutin toimesta ja lähetteet arvioidaan puheterapiatiimissä. Kaikille, joille on puheterapeuttisessa tutkimuksessa ilmennyt terapian tarve, mahdollistetaan yksi kymmenen kerran terapiajakso. Resurssipulan vuoksi toimintaa on sopeutettu niin, että useampaa puheterapiajaksoa ei ole mahdollista tarjota. Äännehäiriöiset lapset (S,L,K,R -äänteet) saavat lastenneuvolasta lisenssin, jolla voivat halutessaan osallistua äännekouluun, millä järjestelyllä on pienennettyä viivettä palveluun pääsyyn ja tuettua vanhempien osallisuutta lapsen puheen kehityksessä.

Kuopion kaupungin 5.1.2021 selityksen liitteen mukaan aikuisten puheterapia Harjulan sairaalassa painottuu hoidon tarpeen arviointiin, afasian kuntoutukseen ja kommunikoinnin apuvälineiden suunnitteluun ja toteutukseen. Nielemishäiriöisten puheterapian painopiste on arvioinnissa ja ohjauksessa; käytettävissä oleva resurssi ei mahdollista nielemisen kuntoutusta. Avoterveydenhuollossa aikuisneurologisten asiakkaiden puheterapiaa voidaan tarjota pääsääntöisesti kertaviikkoisesti kymmenen kerran jakso, mikä ei ole riittävä intensiteetti vaikuttavaan puheterapiaan. Aivoverenkiertohäiriöön kuntoutusta voi saada ensimmäisenä vuonna sairastumisesta tyypillisesti 10 kerran jakson häiriön riippuen vaikeusasteesta.

Aluehallintovirasto toteaa annettujen selvityksen ja selityksen perusteella, että Kuopion kaupunki pystyy järjestämään terveydenhuoltolain mukaisen potilaan kuntoutustarpeen arvioinnin, mutta se ei pysty järjestämään resurssipulan takia toimintakyvyn parantamiseen ja ylläpitämiseen tähtäävää puheterapiaa enempää kuin yhden 10 kerran jakson riippumatta potilaan tarpeesta. Harjulan sairaalassa aikuisille potilaille, joilla on nielemishäiriö, Kuopion kaupunki ei pysty tarjoamaan nielemisen kuntoutusta puheterapian avulla. Lapset, joilla on äännehäiriö (S, L, K, R) saavat lastenneuvolasta lisenssin, jolla voivat halutessaan osallistua äännekouluun. Tällä järjestelyllä on saatu pienennettyä viivettä palveluun pääsyyn ja tuettua vanhempien osallisuutta.

Aluehallintovirasto katsoo, että Kuopion kaupungin menettely kategorisesti rajoittaa puheterapiahoitojen määrää yhteensä 10 kerran jaksoon asiakasta kohti, on vastoin terveydenhuoltolain 24 §:n mukaista kunnan velvollisuutta järjestää alueensa asukkaiden sairaanhoitopalvelut, joihin lääkinnällinen kuntoutus kuuluu. Sairaanhoito on toteutettava potilaan lääketieteellisen tai hammaslääketieteellisen tarpeen ja käytettävissä olevien yhtenäisten hoidon perusteiden mukaisesti.

Itä-Suomen aluehallintovirasto antaa Kuopion kaupungille huomautuksen terveydenhuoltolain mukaisen puheterapian järjestämisestä riittämättömästi todettuun tarpeeseen nähden.

Aluehallintovirasto seuraa tilannetta ja tulee pyytämään keväällä 2022 selvityksen, miten kaupunki on saanut järjestettyä toimintansa siten, että se pystyy tarjoamaan puheterapiapalvelut niille, joilla on todettu puheterapian tarve.

Jos Kuopion kaupunki ei tuolloin järjestä puheterapiapalveluja terveydenhuoltolain mukaisesti voi aluehallintovirasto antaa määräyksen palvelujen

järjestämiseksi lain edellyttämällä tavalla tehostaen sitä tarvittaessa uhkasakolla.

3 Hoitoon pääsyn toteutuminen

3.1 Hoidon tarpeen arviointi puheterapiapalveluissa

Sovellettavat oikeusohjeet

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 24 §:n 1 momentin mukaan kunnan on järjestettävä alueensa asukkaiden sairaanhoitopalvelut, joihin sisältyy 1-kohdan mukaan lääkinnällinen kuntoutus. Saman säännöksen 2 momentin mukaan sairaanhoito on toteutettava potilaan lääketieteellisen tai hammaslääketieteellisen tarpeen mukaisesti.

Samoin lain 29 §:n 2 momentin mukaan kunnan on järjestettävä potilaan sairaanhoitoon liittyvä lääkinnällinen kuntoutus, johon kuuluu muun ohella 2-kohdan mukainen potilaan kuntoutustarpeen arviointi ja 4-kohdan mukaiset toimintakyvyn parantamiseen ja ylläpitämiseen tähtäävät terapiat kuten puheterapia.

Samoin lain 51 §:n 1 momentin mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön on tehtävä hoidon tarpeen arviointi viimeistään kolmantena arkipäivänä siitä, kun potilas otti yhteyden terveyskeskukseen, jollei arviota ole voitu tehdä ensimmäisen yhteydenoton aikana.

Asian arviointi

Kuopion kaupungin 5.1.2021 selityksen mukaan lapsen kielenkehityksen, syömisen pulmien ja kuolauksen takia puheterapiaan ohjaututaan neuvolan terveydenhoitajan tai lääkärin läheteellä tai varhaiskasvatuksen aloitteesta. Myös vanhemmat ottavat yhteyttä puheterapeuttiin. Tulleet yhteydenotot käsitellään viikoittain puheterapiatiimissä.

Kuopion selityksen mukaan lapsille, joilla on äännevirheitä, lastenneuvolan terveydenhoitaja jakaa Äännekoulun lisenssin.

Kuopion selityksessä ei kerrottu, miten kehitysvammaisten tai aikuisten aivoverenkiertohäiriöistä, aivovammoista ja etenevistä neurologisista sairauksista johtuvien puheen ymmärtämisen tai tuottamisen, lukemisen tai kirjoittamisen häiriöiden sekä puhemotoristen häiriöiden tai nielemisvaikeuksien puheterapian tarpeen arviointi toteutuu.

Aluehallintovirasto toteaa, että puheterapian tarve on arvioitava terveydenhuoltolain 51 §:n 1 momentin mukaisesti viimeistään kolmantena arkipäivänä siitä, kun potilas otti yhteyttä terveyskeskukseen tai muuhun terveydenhuollon toimintayksikköön, jollei arviota ole voitu tehdä ensimmäisen yhteydenoton aikana.

Aluehallintovirasto toteaa, että kun potilas, hänen vanhempansa, varhaiskasvatuksen edustaja tai opetustoimen edustaja ottaa yhteyttä neuvolaan, terveyskeskuksen vastaanotolle, puheterapiayksikköön, kouluterveydenhuoltoon tai muuhun terveydenhuollon toimintayksikköön on puheterapian tarve arvioitava terveydenhuoltolain 51 §:n 1 momentin mukaisesti. Puheterapian tarve on arvioitu, kun potilaalle on tehty lähete puheterapiaan tai annettu Äännekoulun lisenssi. Kun potilas, hänen vanhempansa, varhaiskasvatuksen edustaja tai opetustoimen edustaja ottaa yhteyttä puheterapiayksikköön, on puheterapiatiimissä arvioitava puheterapian tarve terveydenhuoltolain 51 §:n 1 momentin mukaisesti.

Aluehallintovirasto toteaa Kuopion kaupungin antaman selityksen perusteella, että kun lapsen kielenkehityksen, syömisen tai kuolauksen vuoksi ollaan yhteydessä puheterapiayksikköön, hoidon tarpeen arviointi tehdään puheterapiayksikön tiimissä viikoittain. Aluehallintovirasto katsoo, että tällöin on mahdollista, ettei puheterapian tarpeen arviointi toteudu kaikkien lasten kohdalla terveydenhuoltolain 51 §:n 1 momentin mukaisesti viimeistään kolmantena arkipäivänä

siitä, kun lapsen asiassa otettiin yhteyttä puheterapiayksikköön, jollei arviota ole voitu tehdä ensimmäisen yhteydenoton aikana.

Itä-Suomen aluehallintovirasto kehottaa Kuopion kaupunkia huolehtimaan siitä, että puheterapian hoidon tarpeen arviointi tapahtuu terveydenhuoltolain 51 §:n 1 momentin mukaisesti.

Aluehallintovirasto tulee pyytämään keväällä 2022 selvitystä, toteutuuko puheterapian tarpeen arviointi terveydenhuoltolain 51 §:n 1 momentin mukaisesti.

3.2 Ajan antaminen puheterapian tarpeen arvioitiin ja puheterapiaan

Sovellettavat oikeusohjeet

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (jäljempänä potilaslaki) (785/1992) 4 §:n mukaan potilaalle on ilmoitettava hoitoon pääsyn ajankohta. Jos ilmoitettu ajankohta muuttuu, on uusi ajankohta ja muutoksen syy ilmoitettava potilaalle välittömästi.

Asian arviointi

Kuopion kaupungin 5.1.2021 selityksen mukaan lasten puheterapian hoitoketju alkaa lähetteellä tai varhaiskasvatuksen tai vanhemman yhteydenotolla. Niiden aiheellisuus ja kiireellisyys arvioidaan puheterapiatiimissä, jossa ne lajitellaan tutkimus- ja terapiajonoihin. Myös puheterapeuttisen arvion jälkeen puheterapia toteutuu jonotusajan jälkeen. Kaupungin selityksen mukaan on myös muita potilaita, jotka odottavat tutkimus- ja terapiajonoissa.

Aluehallintovirasto toteaa annetun selityksen perusteella, että sille jäi epäselväksi ilmoittaako Kuopion kaupunki potilaille hoitoon pääsyn ajankohdan, kun hoidon tarve on todettu vai asettaako se potilaat potilaslain 4 §:n vastaisesti jonoon odottamaan kuntoutustarpeen arviota ja puheterapiaa.

Itä-Suomen aluehallintovirasto kiinnittää Kuopion kaupungin huomiota vastaisen toiminnan varalle siihen, että potilasta ei voida laittaa epämääräiseksi ajaksi jonoon, vaan potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 4 §:n mukaan, kun hoidon tarve on todettu, potilaalle on ilmoitettava hoitoon pääsyn ajankohta. Jos ilmoitettu ajankohta muuttuu, on uusi ajankohta ja muutoksen syy ilmoitettava potilaalle välittömästi.

Aluehallintovirasto seuraa tilannetta ja tulee pyytämään keväällä 2022 selvitystä, toteutuuko ajan antaminen kuntoutustarpeen arviointiin ja puheterapiaan potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 4 §:n mukaisesti.

3.3 Pääsy puheterapiaan

Sovellettavat oikeusohjeet

Perustuslain (731/1999) 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä.

Terveystieteiden lain (1326/2010) 24 §:n 1 momentin mukaan kunnan on järjestettävä alueensa asukkaiden sairaanhoitopalvelut, joihin sisältyy 1-kohdan mukaan lääkinnällinen kuntoutus. Saman säännöksen 2 momentin mukaan sairaanhoito on toteutettava potilaan lääketieteellisen tai hammaslääketieteellisen tarpeen mukaisesti.

Samoin lain 29 §:n 2 momentin mukaan kunnan on järjestettävä potilaan sairaanhoitoon liittyvä lääkinnällinen kuntoutus, johon kuuluu muun muassa 2-kohdan mukainen potilaan kuntoutustarpeen arviointi ja 4-kohdan mukaiset toimintakyvyn parantamiseen ja ylläpitämiseen tähtäävät terapiat kuten puheterapia.

Saman lain (1326/2010) 51 §:n 2 momentin mukaan hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä lääketieteellisesti tai hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu hoito on järjestettävä potilaan terveydentila ja sairauden ennakoitavissa oleva kehitys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kolmessa kuukaudessa siitä, kun hoidon tarve on arvioitu.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (jäljempänä potilaslaki) (785/1992) 3 §:n 2 momentin mukaan potilaalla on oikeus laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon.

Saman lain 4 a §:n 1 momentin mukaan terveyden- ja sairaanhoitoa toteutettaessa on tarvittaessa laadittava tutkimusta, hoitoa, lääkinnällistä kuntoutusta koskeva tai muu vastaava suunnitelma. Suunnitelmasta tulee ilmetä potilaan hoidon järjestäminen ja toteuttamisaikataulu. Suunnitelma on laadittava yhteisymmärryksessä potilaan, hänen omaisensa tai läheisensä taikka hänen laillisen edustajansa kanssa. Suunnitelman sisällöstä ja asiaan osallisista on lisäksi voimassa, mitä niistä erikseen säädetään.

Saman lain 6 §:n mukaan potilasta on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan.

Asian arviointi

Kuopion kaupungin hoitotakuutiedotteiden, 27.2.2020 selvityksen ja 5.1.2021 selvityksen mukaan odotusaika puheterapeutille oli vuonna 2019

- elokuussa tutkimukseen 4-6 ja hoitoon 4-6 kk
- marraskuussa tutkimukseen n. 7 ja hoitoon 14 kk

vuonna 2020

- helmikuussa tutkimukseen n. 5 ja hoitoon n. 6 kk
- elokuussa tutkimukseen n. 6 ja hoitoon n. 6 kk
- joulukuussa tutkimukseen 4 kk ja hoitoon 5 kk

vuonna 2021

- huhtikuussa tutkimukseen 4 ja hoitoon 6 kk
- elokuussa tutkimukseen 4 kk ja hoitoon 4 kk

Kuopion kaupungin 5.1.2021 antaman selityksen mukaan vuonna 2019 odotusaika puheterapeutin tutkimuksiin oli noin 6 ja puheterapiaan 6 kuukautta. Vuonna 2020 odotusaika on lyhentynyt vuoden alun kuudesta loppuvuoden 4-5 kuukauteen. Kaupungin hoitotakuutiedoissa puheterapian hoitoon pääsyn tilannetta ei eritellä ikäryhmien tai potilasryhmien osalta.

Selityksen mukaan puheterapeuttinen arvio toteutetaan tyypillisimmin kolmella käynnillä. Arviointijakso sisältää puheterapiatarpeen arvion yhteenvetoiineen, jatkosuunnitelman, tarvittavat lähetteet, suositukset ja ohjauksen lähiympäristölle, esim. vanhemmat ja varhaiskasvatuksen henkilöstö.

Selityksessä todetaan, että lapsille, joilla on äännevirheitä lastenneuvolan terveydenhoitaja jakaa perheelle Äännekoulun lisenssin. Äännekoulun palveluntarjoaja antaa palautetta saavutetuista tuloksista.

Selityksen mukaan vuonna 2020 kehitysvammaisten asiakkaiden puheterapeuttiset tutkimukset ja ohjaukset on pääosin hoidettu ostopalveluna. Palvelua on saatu ostettua oikea-aikaisesti.

Selityksen mukaan aikuisten polikliinistä puheterapiaa tarvitseville asiakkaille oli aiemmin palveluntarjoajia riittävästi, mutta viime aikoina myös aikuisneurologiset kuntoutujat ovat joutuneet odottamaan puheterapiaa pääsyä. Selityksen aikaan puheterapiajaksoa odottaa yksi aikuiskuntoutuja. Puheterapiaan pääsyn ajankohta ei vielä ole selvillä.

Selityksessä todetaan nielemishäiriöiden osalta puheterapian painopisteen olevan arvioinnissa ja ohjauksessa; käytettävissä oleva resurssi ei mahdollista nielemisen kuntoutusta.

Aluehallintovirasto toteaa, että sille on tullut vuosina 2019 - 2021 Kuopion puheterapian hoitoon pääsyyn liittyen neljä

kantelua lasten osalta ja yksi ilmoitus, jossa ei ole eritelty potilaiden ikää tai puheterapian tarpeen syytä.

Aluehallintovirasto toteaa, että terveydenhuoltolain 51 §:n 2 momentin mukaan hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä lääketieteellisesti tai hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu hoito on järjestettävä potilaan terveydentila ja sairauden ennakoitavissa oleva kehitys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kolmessa kuukaudessa siitä, kun hoidon tarve on arvioitu. Aluehallintovirasto toteaa, että siitä, kun puheterapian tarve on arvioitu kohdan 3.1. mukaisesti, sen yhteydessä lääketieteellisesti tai hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu lääkinnällinen kuntoutus on järjestettävä potilaan terveydentila ja sairauden ennakoitavissa oleva kehitys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kolmessa kuukaudessa. Aluehallintovirasto toteaa myös, että terveydenhuoltolain 29 §:n 2 momentin mukaan lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluvat kuntoutustarpeen arviointi eli puheterapeuttiset tutkimukset sekä toimintakyvyn parantamiseen ja ylläpitämiseen tähtäävät terapiat eli puheterapia.

Aluehallintovirasto toteaa kehitysvammaisten asiakkaiden ja lasten osalta, joilla on äännevirheitä, että hoitoon pääsy toteutuu terveydenhuoltolain mukaisesti.

Aluehallintovirasto toteaa aikuisten neurologisten potilaiden osalta, että se ei pysty Kuopion kaupungin ilmoittamien tietojen perusteella ottamaan kantaa hoitoon pääsyn lainmukaisuuden toteutumisesta. Nielemisen kuntoutusta tarvitsevien osalta hoitoon pääsy ei toteudu, sillä he eivät saa kuntoutusta.

Aluehallintovirasto toteaa, että Kuopion kaupunki on ryhtynyt 1 kohdassa esitettyihin toimenpiteisiin hoitoon pääsyn toteutumiseksi terveydenhuoltolain mukaisesti ja hoitoon pääsy on nopeutunut vuoden 2019 marraskuun seitsemästä kuukaudesta vuoden 2021 elokuun neljään kuukauteen.

Aluehallintovirasto katsoo, että hoitoon pääsy puheterapiapalveluihin Kuopion kaupungin terveyskeskuksessa ei toteudu terveydenhuoltolain 51 §:n 2 momentin mukaisesti muiden kuin kehitysvammaisten ja lasten, joilla on äännevirheitä, osalta.

Puheterapian jatkuvuus

Aluehallintovirasto toteaa, että potilaslain 3 §:n 2 momentin mukaan potilaalla on oikeus laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon. Laadukkaalla hoidolla tarkoitetaan myös sitä, että puheterapian tutkimusten lisäksi itse kuntoutus toteutetaan asiakkaan tarpeen arvion perusteella oikea-aikaisesti ja viivytyksettä. Terveydenhuoltolain esitöiden (HE 90/2010 vp s 121) mukaan kunnan on järjestettävä hoitovastuullaan olevan potilaan sairauden hoitoon liittyvä tarpeellinen lääkinnällinen kuntoutus viivytyksettä siinä muodossa ja sellaisella tavalla sekä sellaisessa määräajassa, että sillä on kuntoutujan toiminta- ja työkyvyn kannalta vaikutusta. Aluehallintovirasto toteaa, että puheterapeuttisen tutkimuksen jälkeen osa potilaista joutui odottamaan puheterapiaan pääsyä pisimmillään vuoden 2019 lopussa 14 kuukautta, vuoden 2020 joulukuussa viisi kuukautta. Elokuussa 2021 odotusaika oli neljä kuukautta.

Aluehallintovirasto katsoo edellä kuvatun perusteella, että Kuopion kaupungin puheterapiapalvelut eivät toteudu potilaslain 3 §:n 2 momentin mukaisesti.

Aluehallintovirasto toteaa, että potilaslain 4 a §:n 1 momentin mukaan on tarvittaessa laadittava lääkinnällistä kuntoutusta koskeva suunnitelma. Suunnitelmasta tulee ilmetä potilaan hoidon järjestäminen ja toteuttamisaikataulu. Suunnitelma on laadittava yhteisymmärryksessä potilaan, hänen omaisensa tai läheisensä taikka hänen laillisen edustajansa kanssa. Kuopion antaman selityksen mukaan arviointijakso sisältää muun ohella jatkosuunnitelman. Suunnitelma on lähtökohtaisesti tarkoitettu toteutettavaksi. Aluehallintovirasto toteaa, että sille tulleiden

kanteluiden mukaan lapsen hoitoa ei laadittu tai ei toteutettu yhteisymmärryksessä potilaan vanhemman kanssa.

Aluehallintovirasto katsoo, että Kuopion kaupungin puheterapeuttisen kuntoutustarpeen arvioinnin (tutkimusten) perusteella laadittavassa puheterapiaa koskevassa suunnitelmassa tulee ilmetä potilaan hoidon järjestäminen ja toteuttamisaikataulu. Aluehallintovirasto pitää tärkeänä, että potilaille laadittavaa puheterapian järjestämisen ja toteuttamisen aikataulua noudatetaan.

Aluehallintovirasto toteaa, että terveydenhuoltolain 51 §:n 2 momentti ei jätä harkintavaltaa hoitotakuun toteuttamisen suhteen, vaan tarpeelliseksi katsottu hoito on järjestettävä määräajassa. Oikeuskirjallisuudessa esitetyn kannanoton mukaan hoitotakuuta koskevissa säännöksissä on kyse lainsäätäjän keinosta turvata perustuslain 19 §:n 3 momentissa säädetty jokaiselle kuuluva oikeus riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin (Perusoikeudet, Heikki Karapuu, Martin Scheinin, Kaarlo Tuori ja Veli-Pekka Viljanen, 2004, jatkuva julkaisu, kohta Hoitotakuusäännökset).

Itä-Suomen aluehallintovirasto on valvonut hoitoon pääsyä Kuopion kaupungin terveyskeskuksessa puheterapiapalveluissa vuonna 2015. Tuolloin aluehallintovirasto korosti päätöksessään perusturva- ja terveyslautakunnan velvollisuutta huolehtia siitä, että hoitoon pääsy myös jatkossa toteutuu lain edellyttämällä tavalla.

Edellä olevan, kohdassa 1.1 esitetyn sekä käytettävissä olevien selvityksen ja selityksen perusteella aluehallintovirasto katsoo, että Kuopion kaupungin tähänastiset toimenpiteet puheterapiapalvelujen henkilöstön määrän lisäämiseksi ovat edistäneet puheterapia-arvioon ja hoitoon pääsyä, mutta toimenpiteitä hoitoon pääsyn saattamiseksi lainmukaiselle tasolle on edelleen jatkettava.

Itä-Suomen aluehallintovirasto kiinnittää Kuopion kaupungin huomiota puheterapiapalveluiden toteutumiseen voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti

Aluehallintovirasto seuraa tilannetta ja tulee keväällä 2022 pyytämään selvitystä hoitoon pääsyn toteutumisesta.

Jos Kuopion kaupunki ei tuolloin järjestä puheterapiapalveluja voimassa olevien lakien mukaisesti, voi aluehallintovirasto antaa määräyksen tehostaen sitä tarvittaessa uhkasakolla.

4 Hoidon porrastuksen toteutuminen

Sovellettavat oikeusohjeet

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 7 §:n 1 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriö ohjaa valtakunnallisten yhtenäisten lääketieteellisten ja hammaslääketieteellisten hoidon perusteiden toteutumista. Ministeriö laatii yhdessä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa yhtenäiset hoidon perusteet. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos seuraa ja arvioi yhtenäisten hoidon perusteiden toteutumista kunnissa ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymissä. Saman lain kohdan 2 momentin mukaan kunnan ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on yhteistyössä seurattava yhtenäisten hoidon perusteiden toteutumista.

Samoin lain 24 §:n mukaan sairaanhoito, johon lääkinnällinen kuntoutus sisältyy, on toteutettava potilaan lääketieteellisen tai hammaslääketieteellisen tarpeen ja käytettävissä olevien yhtenäisten hoidon perusteiden mukaisesti. Hoito on toteutettava tarkoituksenmukaisella tavalla ja yhteistyöllä.

Asian arviointi

Puheterapiapalveluista ei ole laadittu yhtenäisiä kiireettömän hoidon perusteita. Käypä hoito suosituksissa (Kehityksellinen kielihäiriö (kielellinen erityisvaikeus, lapset ja nuoret) esitetään hoidon porrastus puheterapiassa. Sen mukaan vaikeiden kielellisten ongelmien tutkimukset sekä kuntoutuksen ja tukitoimenpiteiden järjestäminen ja seuranta kuuluvat erikoissairaanhoidon tai muuhun erityisosaamista omaavaan hoitoyksikköön. Lievien kielellisten ongelmien tutkimukset sekä kuntoutuksen ja muiden tukitoimien järjestäminen ja seuranta kuuluvat perusterveydenhuoltoon. Epäselvissä tapauksissa perusterveydenhuolto voi konsultoida erikoissairaanhoidoa.

Kehityksellisen kielihäiriön toteaminen edellyttää lääkärin, puheterapeutin ja psykologin tai neuropsykologin tutkimuksia sekä perehtyneisyyttä kehityksellisen kielihäiriön ilmenemismuotoihin ja tukitoimiin.

Vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen rahoittaa Kela. Perusterveydenhuollosta tai erikoissairaanhoidosta saadun lausunnon perusteella Kelassa arvioidaan, täyttyvätkö vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen kriteerit.

Seurannan päättyessä erikoissairaanhoidossa tai muussa erityisosaamisen yksikössä on huolehdittava siitä, että lapsen lähiympäristölle on annettu riittävästi tietoa kehitykselliseen kielihäiriöön liittyvistä haitoista, ennusteesta sekä haittojen kompensatio- ja kuntoutusmahdollisuuksista.

Hoitoketjumalli laaditaan paikallisesti huomioiden käytettävissä olevat resurssit ja asiantuntijapalvelut sekä pitkäaikaisen seurannan ja tuen tarve.

Kuopion kaupungin 26.2.2020 selvityksen ja 5.1.2021 selityksen mukaan hoidon porrastus toteutuu viivästyneesti kuten kaikki puheterapiapalvelut tällä hetkellä resurssivajauksen takia. Kun asiakas on arvioitu ja jos hänellä on isot kielelliset pulmat, puheterapeutti vie vanhemman luvalla asian käsittelyyn terveystieteiden lasten kuntoutustyöryhmään, jossa päätetään

mahdollisesta erikoissairaanhoidon lähettämisestä ja/tai Kelan vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen hakemisesta puheterapeutin arvion perusteella. Lastenlääkäri tekee lähetteen erikoissairaanhoidon tai suosituksen Kelalle. Neuvolassa terveydenhoitajat antavat myös alkuohjeistusta tavoista, joilla lapsen kielen kehitystä voidaan tukea. Lisäksi terveydenhoitajat suosittelevat lapsiryhmäkuntoutusta (päiväkoti) jos lapsi kotihoidossa.

Aluehallintovirasto toteaa Kuopion kaupungin antamien selvityksen ja selityksen perusteella, että hoidon porrastus toteutuu viivästyneesti resurssivajauksen vuoksi.

Itä-Suomen aluehallintovirasto kiinnittää Kuopion kaupungin huomiota vastaisen toiminnan varalle siihen, että hoidon porrastus toimii asianmukaisesti.

Aluehallintovirasto muistuttaa, että kunnan ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on terveydenhuoltolain 24 §:n mukaisesti toteutettava sairaanhoito tarkoituksenmukaisella tavalla ja yhteistyöllä. Niiden on myös yhteistyössä seurattava hoidon porrastuksen toteutumista puheterapian osalta ohjeellisen Käypä hoito -suosituksen mukaisesti.

Aluehallintovirasto seuraa tilannetta ja tulee keväällä 2022 pyytämään selvitystä hoidon porrastuksen toteutumisesta.

5 Puheterapian laatu ja potilasturvallisuus

5.1 Puheterapian omavalvonta (laatu ja potilasturvallisuus)

Sovellettavat oikeusohjeet

Terveydenhuoltolain 8 §:n 1 momentin mukaan terveydenhuollon toiminnan on perustuttava näyttöön ja hyviin hoito- ja toimintakäytäntöihin. Terveydenhuollon toiminnan on

oltava laadukasta, turvallista ja asianmukaisesti toteutettua. Saman pykälän 3 momentin mukaan terveydenhuollon toimintayksikön on laadittava suunnitelma laadunhallinnasta ja potilasturvallisuuden täytäntöönpanosta. Edelleen sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksella säädetään asioista, joista suunnitelmassa on sovittava.

Asian arviointi

Aluehallintovirastolla oli käytössä Kuopio kaupungin perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueiden Turvallinen organisaatio Potilas- ja asiakasturvallisuussuunnitelma Versio 3.0, 23.11.2020, joka löytyy kaupungin www-sivuilta.

Kuopion kaupungin 5.1.2021 selityksen mukaan sillä on käytössä HaiPro (potilasturvallisuus häiritsevät tapahtumat) ja WPro (riskien hallinta ja työturvallisuus) sekä organisaatiotasoinen potilas- ja asiakasturvallisuusstrategia. Kuopion kaupunki toimitti aluehallintovirastolle sen terveydenhuollon palvelujen riskien arviointi ja sisäisen valvonnan seuranta- ja arviointilomakkeen vuodelle 2019.

Aluehallintovirasto toteaa, että Kuopion kaupunki on laatinut terveydenhuoltolain 8 §:n 3 momentin mukaisen suunnitelman laadunhallinnasta ja potilasturvallisuuden täytäntöönpanosta. Aluehallintovirasto toteaa myös saadun selityksen perusteella, että Kuopion kaupunki on valvonut tuottamiensa puheterapiapalvelujen laatua ja potilasturvallisuutta tunnistamalla riskin puheterapianpalvelujen viiveessä ja hoitotakuun toteutumatta jäämisessä kohtalaiseksi ja ryhtynyt toimenpiteisiin.

Aluehallintovirasto katsoo saadun selityksen perusteella, että Kuopion kaupunki on valvonut tuottamiensa puheterapiapalvelujen laatua ja potilasturvallisuutta tunnistamalla riskin puheterapianpalvelujen viiveessä ja hoitotakuun toteutumatta jäämisessä kohtalaiseksi ja ryhtynyt toimenpiteisiin.

Asia ei anna aluehallintovirastossa aihetta enempiin toimenpiteisiin.

5.2 Ostopalvelujen valvonta

Sovellettavat oikeusohjeet

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain (733/1993) 4 §:n mukaan hankittaessa palveluja 1 momentin 4 ja 5 kohdassa tarkoitettua yksityiseltä palvelujen tuottajalta kunnan tai kuntayhtymän on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta.

Asian arviointi

Aluehallintovirasto toteaa kohdan 1.2 perusteella, että Kuopion kaupunki tuottaa puheterapiapalveluja ostopalveluina. Selvityksestä ja selityksestä ei käy ilmi, miten se valvoo ostopalvelujen laatua ja potilasturvallisuutta.

Itä-Suomen aluehallintovirasto toteaa, että hankittaessa palveluja ostopalveluna yksityiseltä palvelujen tuottajalta on varmistuttava siitä, että hankitut palvelut vastaavat kunnalliselta toiminnalta edellytettävää tasoa.

Asia ei anna aluehallintovirastossa aihetta enempiin toimenpiteisiin.

5.3 Puheterapian hoitoketjut ja prosessit

Sovellettavat oikeusohjeet

Laadunhallinnasta ja potilasturvallisuuden täytäntöönpanosta laadittavasta suunnitelmasta annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (STMA 341/2011) 1 pykälän mukaan suunnitelmassa on käsiteltävä muun muassa hoitoketjut.

Asian arviointi

Kuopion kaupunki toimitti aluehallintovirastolle puheterapian toimintaohjelman (päivitys vuodelle 2021) ja Lasten puheterapiaprosesseja kuvaavan kaavion (1.12.2020).

Puheterapian toimintaohjelmassa ja lasten puheterapiaa kuvaavassa kaaviossa kuvataan puheterapian hoitoketjut ja -prosessit lasten kielen, kommunikaation ja syömisen häiriöiden sekä äännevirheiden, aikuisneurologisten ja äänihäiriöisten sekä kehitysvammaisten osalta.

Aluehallintovirasto toteaa, että Kuopion kaupunki on käsitellyt sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (STMA 341/2011) 1 edellyttämät hoitoketjut puheterapian osalta.

Asia ei anna aluehallintovirastossa aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut.

Laki aluehallintovirastoista 896/2009 2 ja 6 §

Kansanterveyslaki (66/1972) 44 § 3 momentti

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen ei oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 6 § 1 momentin mukaan voi hakea valittamalla muutosta.

Aluehallintoviraston antamaan huomautukseen ja huomion kiinnittämiseen ei voi kansanterveyslain 44 §:n 3 momentin perusteella hakea valittamalla muutosta.

Lisätietoja

Lisätietoja asiasta antaa tarvittaessa terveydenhuollon ylitarkastaja Ansa Sonninen (puh. 029 501 6800, vaihde).

Terveydenhuollon ylitarkastaja Marja Hyvärinen

Terveydenhuollon ylitarkastaja Ansa Sonninen

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti viimeiseltä sivulta ilmenevin tavoin.

Jakelu ja suoritemaksu

Kuopion kaupunki, kaupunginhallitus
Päätös on maksuton.

Tiedoksi Apulaiskaupunginjohtaja Jari Saarinen
Terveysjohtaja Pertti Lipponen
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, Valvira

Tämä asiakirja ISAVI/4295/2019 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ISAVI/4295/2019 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Hyvärinen Marja L 31.12.2021 10:13

Esittelijä Sonninen Ansa 31.12.2021 10:05